

Poezelijk met **POWER**

Béatrice Lussol, 'N°595', aquarel en inkt, 140 x 100 cm (foto: Gilles Berquet)

Pipilotti Rist, 'Ever is over all', 1997, videostill

Vloeiende vormen, hier en daar wat glitters, regenboogtinten en heel veel roze. De zogenoemde 'meisjeskunst' maakt een opmars. De tentoonstelling 'I hit you with a flower' in Stedelijk Museum Schiedam laat echter zien dat deze nieuwe vorm van feministische kunst minder naïef is dan het etiket doet vermoeden. DOOR EDO DIJKSTERHUIS

Met haar essay wierp kunsthistoricus Linda Nochlin in 1971 de eerste steen in de vijver. De titel, 'Why have there been no great women artists?', was niets minder dan een retorische aanklacht. Want natuurlijk is 'Grote Kunst' niet louter voorbehouden aan mensen met een piepel. Vrouwelijke kunstenaars zijn in het verleden simpelweg minder opgemerkt en daardoor niet in de analen bijgeschreven door kunsthistorici – die tot niet zo lang geleden ook allemaal mannen waren.

Nochlin schreef haar belangrijke essay ruim een halve eeuw na de eerste feministische golf. Die leverde vrouwen niet alleen stemrecht, toegang tot hoger onderwijs en betaald werk op, maar ook een voet tussen de deur van de kunstwereld. Niet langer waren zij veroordeeld tot een passieve rol als model of muze. Ze konden naar de kunstacademie en zelf penselen of beitel oppakken. Maar het waren nog steeds de mannen die dicteerden wat kunst was en hoe dat eruit moest zien. Om serieus genomen te worden, moesten vrouwen zich conformeren en 'mannelijke' kunst maken.

Dae Uk Kim, 'Sia', 2020, synthetisch haar, dweil, lampenkap, gloeilamp en haaraccessoire, 50 x 50 x 180 cm

Lucile Boiron, 'Sans titre, mise en pièces', 2020, inkjetprint op papier, 55 x 41 cm, galerie Hors-Cadre, Parijs

Dat veranderde tijdens de tweede feministische golf van de jaren 1960 en '70. Een nieuwe generatie vrouwelijke kunstenaars ging werk maken over zichzelf, het eigen lichaam en de maatschappelijke normen die ze kregen opgedrongen. Zo parodiëerde Martha Rosler (1943) als een afgestompte robot de taken van een huisvrouw in haar geniale performance *Semiotics of the kitchen* (1975). Valie Export (1940) ging in een broek met opengeknipt kruis wijdbreeds in de bioscoop zitten. En Louise Bourgeois (1911-2010) vereeuwigde het moederschap in een serie reusachtige spinnen.

De kunst uit deze periode was vaak militant en *in your face*. Verstokte macho's bestempelden het graag als werk van manhatende tuinbroekfeministen. Maar ook onder vrouwelijke kunstenaars groeide gaandeweg behoefte aan een ander geluid. Dat resulteerde in de jaren 1990, tijdens de derde feministische golf, in de blijmoedige girlpower-trend. Lily van der Stokker (1954) is een van de coryfeeën van die tijd. Vertegenwoordigers vonden dat vrouwen sterk en zelfverzekerd kunnen overkomen en tegelijkertijd lippenstift en hoge hakken mogen dragen. Sexy en zelfstandig gaan hand in hand in de bijbehorende kunst met een glamourrandje en een flinke portie kapsones.

Stedelijk Museum Schiedam signaleert een opleving van het fenomeen 'meisjeskunst'. Het is een vervolg op de kunst uit de jaren negentig, maar dan in de hedendaagse geest van inclusiviteit. Alles wordt omarmd dat tegengesteld is aan wat lange tijd de norm was. Media als keramiek en textiel, die vroeger laetdunkend werden afgedaan als kunstnijverheid, zijn nu helemaal hot. En niet alleen vrouwen bedienen zich ervan. Glitters, blij kleuren en een My Little Pony-esthetiek voeren de boventoon. En 'mooi' is allang geen vies woord meer.

Maar meisjeskunst is niet alleen maar poezelig en zacht. Het heeft vaak een serieuze ondertoon en een stevige bite. Zoals blijkt uit *Ever is over all* (1997) van Pipilotti Rist (1962) waaraan de tentoonstelling 'I hit you with a flower' in Stedelijk Museum Schiedam haar titel heeft ontleend. In de video zien we de kunstenaar in een *Sound of Music*-achtige jurk en knalrode pumps door de straat huppelen met in haar armen een enorme bloem. Daar zit een sloophamer in, zo blijkt als zij in slow motion uithaalt en de ruit van een geparkeerde auto aan diggelen slaat. Een voorbijlopende vrouwelijke agent kijkt haar aan met een samenzweerderige grijns en saluëert. Rist lacht terug en haalt uit voor nog zo'n bevrijdende klap.

Edo Dijksterhuis is kunscriticus

'I hit you with a flower - Suikerzoete kunst met een bite', 23 november t/m 4 mei, Stedelijk Museum Schiedam, Hoogstraat 112, Schiedam; di t/m zo 11-17; MK R VL geldig; stedelijkmuseumschiedam.nl

Kinke Kooi, 'Visit', 2019, acrylverf en (kleur)potlood op papier, 102 x 120 cm, Stedelijk Museum Schiedam, Schiedam

FEMINIST MET DE SMAAK VAN EEN TUTJE

Schaamte stond aan de wieg van het kunstenaarschap van Kinke Kooi (1961). “Wat ik mooi vond en wilde maken was *not done* in de jaren 1980 toen ik begon te schilderen”, vertelt Kooi. “Je moest schilderen met een grote kwaststreek, waardoor je fysiek op afstand van het doek kwam te staan en met een koud oog naar je werk keek. Maar ik wilde liever dicht op het doek zitten, veel intiemer werken. Ook moesten kleuren en vlakken scherp worden afgebakend terwijl ik hou van overvloed en mengkleuren.”

In plaats van zich te voegen naar het dictaat van de ‘goede smaak’ ging Kooi haar eigen weg. Ze vult doeken met ronde vor-

men in zachte kleuren: bloemen, klimplanten, een slakje, een vriendelijke maan. Maar ook minder direct herkenbare zaken die doen denken aan ingewanden, tentakels of huidplooiën en een onmiskenbare sensualiteit uitstralen.

“Als ik het etiket ‘meisjeskunst’ kreeg opgeplakt, vroeg ik me altijd af: wat is dan jongenskunst? En is echte kunst dan mannenkunst? Lange tijd werd er besmuikt gereageerd op mijn werk, of het werd doodgezwegen. Ik voelde me best eenzaam.”

Maar het tij is gekeerd. Erkenning kwam eerst uit het buitenland en inmiddels is Kooi ook in eigen land een veelgevraagde

naam voor tentoonstellingen. In 2016 kreeg ze de Jeanne Oosting Prijs en in 2023 de Gerrit Bennerprijs. “Het besef is ingedaald dat we in een visueel vacuüm hebben geleefd”, verklaart de kunstenaar de omslag in waardering. “Bepaalde beelden van vrouwen en minderheden werden lange tijd consequent niet getoond in kunst en media. Als kijker – en zeker als vrouwelijke kijker – ga je dan aan een visueel gebrek lijden en word je hongerig. Ik krijg tegenwoordig heel enthousiaste reacties, alleen sommige vrouwen hebben nog weleens commentaar. Maar dan zeg ik: ja, ik ben een feminist met de smaak van een tutje.”

Anna Aagaard Jensen, 'Shantay', 2022, polystyreen, metaal, glasvezel en hars, 160 x 160 x 80 cm

KLEURRIJK, LEVENDIG EN KEIHARD

Anna Aagaard Jensen (1990) is gefascineerd door de populaire cultuur die het internet dagelijks over ons uitstort. “Een meme zegt meer dan duizend woorden”, vindt zij. “Populaire cultuur heeft een enorme kracht. Ze vormt onze kijk op de wereld en stuurt ons gedrag.”

Dat gebeurt niet altijd in positieve zin wat vrouwen betreft. En Jensen levert daar commentaar op. “Al mijn werk gaat over het vrouwelijk lichaam dat niet genoeg ruimte krijgt in het openbare domein. Ik speel met stereotypen over vrouwelijkheid. Mijn beelden ogen kleurrijk, levendig en zacht, maar tegelijkertijd is het gebruikte materiaal keihard.”

Jensen ziet haar beelden als personen die

een-op-een de confrontatie aangaan met de kijker. *A Basic Instinct* (2018), de serie stoelen waarmee ze publieke bekendheid kreeg, doet dat heel direct. In plaats van industrieel gevormde poten, hebben de stoelen benen met geschoeide voeten. De vrouw die erop plaats neemt, moet wijdbeens zitten en wordt zo gedwongen meer ruimte in te nemen. Het is ook de houding van actrice Sharon Stone in de beroemde scène uit Paul Verhoevens film uit 1992, als haar personage wordt ondervraagd door de politie en ze er in korte rok uitdagend wijdbeens bij gaat zitten. “Mijn beelden hebben iets herkenbaars”, stelt Jensen. “Maar ze zijn ook ongemakkelijk, storend en zelfs een beetje griezelig.”

Die emotionele trigger zit ook in de vor-

men die Jensen kiest, die volgens haar “het tegenovergestelde zijn van wat het vrouwelijk lichaam hoort te zijn: elegant, glad en verfijnd.” Dat rauwe keert terug in de bloemen die ze in Schiedam toont. “Een bloem appelleert aan vrouwelijke kwaliteiten als vruchtbaarheid en schoonheid, maar eentje is ook uitgesproken fallisch en de uitvoering is opzettelijk ruw.”

Om de verwarring compleet te maken, dubbelten Jensens kunstwerken als gebruiksvoorwerpen. “Ze zitten tussen design en beeldende kunst in”, beaamt ze. “Maar ik heb het liever over waar ze voor staan dan wat ze precies zijn.”

Werk van Anna Aagaard Jensen is ook te zien t/m 30 maart in het Centraal Museum in Utrecht

PASTEL ALS PROTEST

Een negatieve opmerking van een docent aan de kunstacademie in Antwerpen zette Vera Gulikers (1991) op het juiste spoor. Hij zei dat hij een vieze smaak in zijn mond kreeg van de pasteltinten in haar schilderijen. “Door die opmerking realiseerde ik me dat die kleuren de drager kunnen zijn van protest”, kijkt de kunstenaar nu terug.

Gulikers noemt haar kunst onomwonden feministisch en vindt de aanduiding ‘meisjeskunst’ haar werk tekortdoen. “De term werkt wel omdat je er meteen een beeld bij hebt, maar hij suggereert dat het gaat om iets dat bij de kindertijd hoort. Iets wat onbezonnen, ongeleid en naïef is. Ik speel juist met die aannames door de oppervlakkige beeldtaal van de populaire cultuur, dat zachte en lieve, te laten botsen met de kracht en de monumentaliteit die doorgaans wordt geassocieerd met mannelijke, volwassen kunst.”

Gulikers schildert en beelden ogen als zoete snoepjes, maar wie beter kijkt, ziet dat er meer lagen in zitten. Zo ‘smokkelt’ ze het werk van de vrouwelijke renaissance-schilder Sofonisba Anguissola de hedendaagse kunst binnen, stelt ze schoonheidsidealens aan de kaak door zichzelf te portretteren als een cartooneske hond met zwabberende ledematen en zet ze vraagtekens bij het idee van ‘vrouwenwerk’ door poetsdoeken te verheffen tot doek. Daarbij combineert ze eeuwenoude technieken en materialen als eitempera en borduurgaren met weinig orthodoxe eigentijdse middelen. Zo geeft ze haar beelden een aaibaar vachtje door ze te flocken (microvezels aanbrengen op een lijmlaag) en maakt ze schilderijen met droedelachtige lijnen, een beeldtaal populair onder tienermeisjes.

“Mensen worden er blij van”, merkt Gulikers. “Naar mijn idee werd het Nederlandse discours de afgelopen jaren gedomineerd door droge en onderzoekende kunst. In deze minder aangename tijden lijkt de behoefte te groeien aan werk dat beelden der en soms ook lichter is.”

Werk van Vera Gulikers is ook te zien t/m 2 maart in Museum Beelden aan Zee in Den Haag.

Kijk vanaf 5 december op museumtijdschrift.nl voor een webrecensie

Vera Gulikers, 'From dust to fling, Hoover and swing', 2019, gemengde techniek (o.a. flock), 320 x 100 x 50 cm, Bonnefanten, Maastricht (foto: Peter Cox)

